

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

De beste jaren van ons leven

Verheug u, o jongeling, in uw jeugd, en uw hart zij vrolijk in uw jongelingsjaren; ja, volg de lust van uw hart en wat uw ogen aanschouwen, maar weet, dat God u om al deze dingen in het gericht zal doen komen. Pred. 11 : 9.

Toen de Prediker zijn boek schreef, zal hij niet meer zo piepjong geweest zijn. Je moet, dunkt mij, je eerste puberteit wel achter de rug hebben, om zo'n rijpe levensbeschouwing te kunnen bezitten, zoveel wijsheid verworven te hebben. We zullen ons de Prediker wel moeten voorstellen als een oud man, die zeer dicht bij het graf staat.

Maar deze oude man doet geheel anders dan de meeste oude mensen. Want, u moet mij maar ten goede houden, dat ik het zo eerlijk zeg, vele oude mensen hebben er wat moeite mee om de zon van de jeugd in het water te zien schijnen. Dat zijn deze mensen zichzelf niet bewust. Want als u ze hoort, dan zijn ze er trots op, dat ze hun jeugd nog niet vergeten zijn. En ze hebben dan ook een welwillende glimlach, als de jongelui plezier maken en vrolijk zijn. Maar als het nu eens puntje bij paaltje komt, dan zouden ze toch wel willen, dat de jongelui wat ernstiger waren. En ze spreken dan ook de vrome wens uit, dat ze bij het ouder worden vanzelf de ernst wel wat meer zullen gaan betrachten. Want, ziet u, dát is toch het belangrijkste in het leven: de ernst. Dat is waardevoller dan de vrolijkheid en de lach.

Het is natuurlijk een slecht begin, om met een paar woorden ineens vrijwel alle oude broeders en zusters tegen je in het harnas te jagen. Maar als u goed gelezen hebt, is het nog veel erger: 'k Heb niet alleen de ouden, maar praktisch het gehele Gereformeerde volk tegen me in het harnas gejaagd. Want het is toch een algemene trek onder ons, dat we de ernst van veel meer betekenis achten dan de lach en de vrolijkheid? O neen, we lopen niet altijd met het hoofd naar beneden — trouwens een vrij vermoeiende bezigheid. We gaan niet de ganse dag in het zwart. Maar toch: we vinden gebrek aan ernst een raar ding in de kerk. Maar gebrek aan blijdschap is nog nooit als een censurabele zonde beschouwd.

De Prediker zal dan wel niet Gereformeerd zijn, maar in elk geval stelt hij het geheel anders. Want als hij zich, voor de eerste maal in zijn boek, richt tot de jeugd, dan zegt hij, ja, dan gebiedt hij: verheug u, o jongeling, in uw jeugd en uw hart zij vrolijk in uw jonge jaren; ja, volg de lust van uw hart en wat uw ogen aanschouwen.

Dát is een plezierig gebod. Je moet blij zijn, je moet vrolijk zijn, je moet plezier maken. En daartoe mag je volgen de lust van je hart en de begeerte van je ogen. Dat is nogal wat. De lust van je hart, de dingen waar je zin in hebt, waar je hart naar uitgaat, dat kan zo ongeveer alles zijn: muziek, literatuur, een fijn gesprek, een mooi programma, een plezierige avond. En die hoeft geen klassieke muziek te zijn; die literatuur hoeft geen Bijbelcommentaar te zijn; dat fijne gesprek hoeft niet over de kerk te gaan; dat programma hoeft niet met gebed geopend te worden en die plezierige avond hoeft niet eens een avond van de J.V. te zijn.

En de begeerte van je ogen, dat is ook teveel om op te noemen: beeldende kunst, een wandeling door de polders, een lief meisje. En waarschijnlijk nog het een en ander.

Ik heb eigenlijk nooit geweten, dat dit in de Bijbel stond. Maar 't staat er heus: verheug je, wees vrolijk; volg de lust van je hart en de begeerte van je ogen.

Nu rijst natuurlijk een reeks van vragen. Zo zijn we nu eenmaal. En deze vragen worden werkelijk niet alleen door oudere mensen gesteld; ze vormen regelmatig een onderwerp van gesprek op de catechisatie. Bijvoorbeeld: mag een christenjongen...? of: mag een Gereformeerd meisje...? of: nu ja, is nu ineens alles geoorloofd?

De begeerte der ogen, daar kan toch ook een film bij behoren of een televisie-uitzending; en de lust van je hart, daar kunnen we ook wel enkele zaken bij rekenen waarover we 't niet precies eens zijn met elkaar.

Wat wil de Prediker dan? Zijn er geen normen voor de lust van het hart en voor de begeerte der ogen? Moet de vreugde toch niet staan onder de tucht van... de ernst?

Als deze dingen op de catechisatie ter sprake komen; als mij gevraagd wordt: mogen we naar de bioscoop of naar de schouwburg? — dan begin ik in de regel met het stellen van een tegenvraag. Deze vraag: heb je de Heere Jezus lief? Ik bedoel niet, of je het een en ander van Hem weet, maar: leef je met Hem? betekent Hij iets voor je? Spreek je met Hem? luister je naar Hem?

Als je daar 'neen' op moet antwoorden, dan praten we niet over bioscoop of schouwburg. Dan praten we niet over concerten of mooie romans. Dan moet ik je alleen zeggen, dat je bezig bent een mislukt, leeg, armzalig, ellendig leven te leiden. Dan kan je plezier maken, zoveel je wilt, maar het is alleen een afschuwelijke maskerade. Dan maakt het ook niet meer het minste verschil, of je naar een klassiek concert luistert of dat je naar een vrolijke film gaat. Dan behaag je de Heere niet méér met een gesprek over de kerk dan met het luisteren naar jazz. Want je leven is dan met alles een leeg bestaan. Je kunt dan wel plezier maken, maar nooit echt blij zijn.

Want mensen, u moet dit goed weten: echte vreugde is er alleen als je het uitzicht hebt op het komende feest. Echte blijdschap kan er alleen maar zijn als een voorproefje van een nieuwe aarde. Als je dit perspectief niet kent, als je Christus niet kent, als je door Hem niet verlost wilt worden tot een eeuwige vreugde, dan praten we nergens over. Alleen hierover, dat je het Evangelie moet aannemen, dat je de knieën moet buigen voor je Heiland.

INHOUD

De beste jaren van ons leven	W. B.
China (V)	J. M.
Het zuchten der gelovigen en het zuchten van de Heilige Geest	H. J. J.
Nog eens: Hoe men in het Huis Gods moet verkeren	G. V.
Wij bouwen kerken voor God en mensen	v. d. P.
Ingezonden	
Persschouw	C. V.
Kritische krabbel	Fr.
Kerknieuws	

En als je dat gedaan hebt, als je dat doet elke dag, dan mag je alles. Verheug je dan en wees vrolijk in de beste jaren van je leven. Volg de lust van je hart en de begeerte van je ogen. Dan hoeft een dominee je niet meer te vertellen, wat zich wel en wat zich niet verdraagt met je liefde voor Christus. Ik behoef je toch ook niet te vertellen, wat je moet doen om je meisje te plezieren of wat je moet laten om je jongen geen verdriet te doen?

Dat bedoelt de Prediker, als hij zegt: maar weet, dat God u om al deze dingen in het gericht zal doen komen. Neen, dan neemt hij niet met de linkerhand terug, wat hij met de rechter gegeven heeft. Dan is hij niet als een zedemeester, die een beetje plezier toestaat, maar tegelijk zijn waarschuwend vinger opheft. Zo onuitstaanbaar is de Prediker niet.

Want het gericht Gods — dat is alleen maar een verschrikking voor iemand die Jezus niet als zijn Heiland kent, die niet buigt voor de blijde boodschap, die niet wil staan in de vreugde van het komende Rijk.

Maar als we Jezus liefhebben, dan is een herinnering aan het gericht een herinnering aan de toekomst van vreugde. De boodschap van het gericht herinnert ons eraan, dat echte vreugde alleen te vinden is in het speelveld van de gemeenschap met Christus. Want het gericht zal gaan over alles wat zich met deze gemeenschap niet verdraagt. Het gericht zal bijv. gaan over het gebrek aan blijdschap, het gemis aan vreugde.

Als mensen van het Nieuwe Testament weten we, dat het gericht door de Vader gegeven is aan Zijn Zoon. Jezus zal oordelen. En Zijn oordeel zal hierover gaan, of we geleefd hebben uit de vreugde van het komende Rijk. Alle andere vreugde is die kostelijke naam niet waard.

De boodschap van het gericht wijst ons de rechte weg naar de vreugde.

Baarn

W. Borgdorff.

China

V

Leslie Lyall's boek

Het vierde en laatste boek over China dat we hier vermelden is het aangrijpende boek van bovengenoemde auteur, dat onder de titel „Come wind, come weather“ verschenen is bij Hodder and Stoughton in Londen. Aangrijpend is het boek omdat de auteur een beschrijving geeft van de huidige belevingen, ervaringen en noden van de Kerk in het rode China. Aangrijpend is het door de zakelijkheid waarmee het geschreven is. 't Is geen roman met mooi gemaakte verhalen over hel-

den-van-het-geloof en martelaars die ontzag afdwingen. 't Is ook geen werk van een journalist, die op vlotte wijze veel vertelt zonder ergens diep op in te gaan zoals het prisma-boek van Barcata: „China gaat zijn eigen weg“, dat we in ons eerste artikel vermeld hebben. Het is noch het een noch het ander. Het geeft een gedocumenteerd verhaal van de manier waarop het communistisch bewind de protestantse christelijke gemeenschap in China heeft behandeld. De auteur was gedurende 22 jaren zendeling in China, van 1929 tot 1951. Dit betekent niet alleen dat hij China heeft leren kennen en het christelijke leven in dit grote land heeft meegemaakt tot

1951 toe. In dit laatst genoemde jaar hadden de communisten de macht in handen op het vaste land van China en was Tsang kai Sjek met zijn nationalistisch bewind, uitgeweken naar Formosa. Het betekent dat Leslie Lyall het opkomend communisme in de dertiger jaren heeft meegemaakt; de strijd tussen de communisten en Tsang kai Sjek; de samenwerking tussen de roden en de nationalistische regering in de tijd van de aanval van de zijde van Japan in 1936, tegen de vijand van buiten; de burgeroorlog daarna; de overwinning van de goed getrainde en weltoegeruste communistische troepen die uit de noordelijke kustprovincies de troepen van Tsang langzaam teruggedreven en Peking veroverden; de aftocht van Tsang naar Formosa omstreeks 1950; de wanhopige vlucht van de gedemoraliseerde massa's voor de oprukkende rode legers; de angst voor het naderende communisme; tenslotte de rode overwinning; en de herleefde hoop toen het rode regiem leek mee te vallen.

In 1960 bezocht Leslie Lyall het Verre Oosten waar hij zoveel jaren gewerkt had als zendeling, opnieuw, voor het maken van een uitgebreide reis door alle landen van het Verre Oosten behalve Korea en het rode vaste land van China. Na deze reis heeft hij zijn boek geschreven over het voortbestaan van de christelijke gemeenschap in de ruimste zin onder het rode bewind in China. Het is een aangrijpend boek geworden door de sobere taal der feiten. De eerste druk verscheen in januari 1961 in Londen. In ditzelfde jaar zijn vijf nieuwe drukken verschenen op z'n minst. Mijn exemplaar is er één van de vijfde druk. Ook van dit boek heb ik bij gerucht vernomen dat een nederlandse vertaling in bewerking is. De engelse titel: „Come wind, come weather” is ontleend aan John Bunyan. Het is een van diens dichtregels uit een vers dat tegenover de titelpagina staat afgedrukt en dat de situatie van de christelijke gemeenschap — naar het oordeel van de schrijver — treffend weergeeft.

Who woud true valour see,
Let him come hither;
One here wil constant be,
Come wind, come weather.
There's no discouragement
Shall make him once relent
His first avowed intent
To be a pilgrim.

Bunyan vraagt: wie wil werkelijke dapperheid zien? Laat hem hierheen komen! Eén zal hier voortdurend aanwezig blijven, wat voor waaiende winden, wat voor storm op til is. Wie weet wat de toekomst brengen zal? Dit weten we echter: geen teleurstelling zal tengevolge hebben dat de christen zijn eerst gewenste voornemen zal loslaten. Het voornemen een pelgrim te zijn in deze wereld, een pelgrim die zijn aangezicht richt naar het toekomstig vaderland en dat zoekt.

De schrijver zegt in de inleiding van zijn boek, dat naarmate men de officiële documenten en verklaringen van de officiële kerkelijke leiders in China beter bestudeert, men steeds duidelijker tot het inzicht komt, dat de richting, waarin de protestantse kerken zich sinds 1950 bewogen hebben, voorgeschreven is door de chinese Volksregering. Die richting is niet gekozen door de spontane, vrije wil van de kerken. Integendeel. Het heet wel dat dit zo zou zijn. Door de officiële nieuwsbureaux wordt wereldkundig gemaakt, dat de kerken zelve - geheel vrijwillig - tot het inzicht zijn gekomen de zaak van de democratie of van het communisme niet tegen te staan, maar toegewijd te helpen bevorderen. In werkelijkheid volgen de kerken van 1950 af in China een zorgvuldig door de regering uitgestippelde weg. In werkelijkheid verloopt het kerkelijke leven volgens een tevoren zorgvuldig getekend schema. Dat schema is aan de kerken opgelegd. En dit zorgvuldig uitgestippelde schema heeft ten doel gehad, de kerken te verlammen zonder ze geheel te verstroomen en uit te roeien. Het doel van dit regeringsschema was de kerken onvruchtbaar maken onder de schone schijn van ze volledig "vrij" te laten. De wetgeving en de regeringspolitie hebben nauw samengewerkt met de officieel erkende protestantse kerkelijke organisaties. En de kerkelijke voorgangers, die door de officiële kerkelijke organisaties werden gedesavouéerd of veroordeeld als „conservatief” of als de „nieuwe

tijd” tegenwerkende, alleen deze mensen, maar deze mensen ook zéér stellig, werden gearresteerd door de regeringspolitie, onderworpen aan een onderzoek door de beruchte zogenaamde „volksrechtbanken”; door deze „volksrechtbanken” veroordeeld en daarna op verschillende manieren door de autoriteiten gestraft. De gestraften waren alzo mannen die door de kerken zélve waren aangevoerd en gebrandmerkt als tegenstanders van de nieuwe koers van het chinese volk. Dit is de trieste weg die de protestantse christenheid onder het communistisch bewind in China is gegaan.

De schrijver maakt in z'n inleiding de opmerking, dat een vergelijking met de omstandigheden, waaronder de Here Jezus Christus is gevangen genomen en verhoord, onvermijdelijk is. Hetgeen bij de Here Jezus zuiver godsdienstige zaken waren, dat werd door zijn tegenstanders in Jerusalem zó gewend dat het politieke zaken schenen te zijn. Hij werd door de Hoge Raad van de Joden des doods schuldig bevonden omdat Hij naar hun overtuiging God gelasterd had. Zuiver religieuze aangelegenheid. Tot Pilatus zeiden ze: Hij noemt zichzelf koning. Dat was naar Pilatus' mening een vergrijp dat lag op het vlak van de politiek. De Joden in Jerusalem deden het „vergrijp” van Jezus voorkomen als een politiek vergrijp teneinde zeker te zijn van zijn veroordeling en dood. Vele chinese christenen, wier enig streven was trouw te blijven aan Christus onder het rode bewind, zijn aan het publiek voorgesteld geworden als politieke verraders en misdadigers; en dat is geschied teneinde hen te kunnen veroordelen tot zware straffen. De Godsdienst was „vrij” zeiden de communisten. Niemand werd lastig gevallen om zijn godsdienstige overtuiging, laat staan veroordeeld om zijn Godsdienst — maar men wist de mensen die niet voor de „afgod” van de communistische heilstaat wilden knielen en predikten tegen deze afgodendienst te vinden. Men wist ze aan de kaak te stellen als misdadigers en volksverraders. De geraffineerdheid van de communistische

regering bij deze manier van handelen is het ergste gebleken, daarin dat de regering, de christelijke kerken zelve, heeft weten te gebruiken als instrument van deze politiek, die gericht was tegen het christelijk geloof. Het is onmogelijk — zegt de schrijver — de historie gedetailleerd te vertellen zonder tot op zekere hoogte daarbij te komen op het pad van de politiek. Het is onmogelijk in het Nieuwe China de zaken van de Kerk buiten de politiek te houden. Het is niet mogelijk in het Nieuwe China te leven zonder diepgaand gewikkeld te worden in politieke vragen. Daar is geen neutraliteit of ongeïnteresseerdheid in politiek bestaanbaar.

Vele mensen over de hele wereld zien de situatie van de Kerk in China door het rookgordijn van de propaganda dat de chinese autoriteiten zo geniaal hebben weten op te hangen. De auteur schrijft — dat er een algemene gedachte heerst onder de christenen in zijn vaderland — Engeland — dat de dingen voor de Kerk en de christenen in China er niet zó slecht voor staan als tevoren verwacht was. Het is daarom van groot belang, vooral met het oog op het zendingswerk en de christenen in de andere landen van het Verre Oosten, die leven onder de slagschaduw van het communisme dat de feiten kristalhelder bekend gemaakt worden. Want — zegt hij — China zal wel een „blauwdruk” zijn van de methoden welke de communistische autoriteiten ook elders zullen toepassen. Dit duidelijk bekendmaken van de feiten is het voornaamste doel van de heer Leslie Lyall. Het is een niet te loochenen feit, dat de z.g.n. Oecumenische Beweging en de Wereldraad van Kerken blind is voor deze feiten.

Een klaar inzicht in de werkelijke toestand waarin de Kerk in China verkeert, zo heel anders dan de halve waarheden die allerlei journalisten en „fellow-travellers” rondbazuinen, is vooral belangrijk, omdat het de christenen hier, op de knieën zal brengen voor de troon Gods, ten behoeve van onze broederschap in China.

J. Meester.

Het zuchten der gelovigen en het zuchten van de Heilige Geest

„En niet alleen zij, maar ook wijzelf, die de Geest als eersteling ontvangen hebben, zuchten bij onszelf in de verwachting van het zoonschap: de verlossing van ons lichaam. Want in die hoop zijn wij behouden. Maar hoop die gezien wordt is geen hoop, want hoe zal men hopen op hetgeen men ziet? Indien wij echter hopen op hetgeen wij niet zien, verwachten wij het met volharding. En evenzo komt de Geest onze zwakheid te hulp; want wij weten niet wat wij bidden, zullen naar behoren, maar de Geest zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen. En Hij, die de harten doorzoekt, weet de bedoeling des Geestes, dat Hij namelijk naar de wil van God voor heiligen pleit”.

Rom. 8 : 23—27.

Heel de schepping, al het geschapene, zucht en is als in barensnood. Ze kreunt en steunt van ellende en rekt zich uit naar een andere wereld van leven en vrede. Maar daarboven zijn de gelovigen zeker verheven? Zij vormen toch stellig een juichende schaar? In elk geval zou dat toch zo moeten wezen?

Stellig mag er het juichen zijn. Als het er niet is deugt het niet. Maar ook de gelovigen zuchten nog: „Wij, die de eersteling, de Heilige Geest, ontvangen hebben”.

Met die „wij” worden de gelovigen bedoeld, die gerechtvaardigd door het geloof vrede met God hebben. Wij hebben de Geest ontvangen en „hebben” nu de Geest. Dat is niet een voorrecht voor een enkeling. Maar aan Hem hebben allen deel, die oprecht in Christus geloven. Door het geloof hebben we God als Vader en Christus als Zaligmaker en de Geest als Trooster. Hij is de „ersteling” of eerste gave. Zó werd de eerste garf van de oogst genoemd en het eerste brood, dat aan de HERE werd aangeboden. Daarmee wordt verzekerd, dat de Heilige Geest de beste en grootste gave is, die wij hebben. Maar er wordt ook mee gezegd, dat de volheid des

Geestes nog te wachten is. Niet dat wij maar een deeltje van de Geest hebben. Maar wel wil Paulus zeggen, dat wij de Geest nog vaak bedroeven en tegenstaan. Daarmee zal het eens uit zijn.

Maar zolang wij in deze bedeling zijn zuchten wij bij onszelf. Over velerlei gebrek en zwakheid. Maar ook van verlangen naar meer. Van verwachting naar het zoonschap. We zijn nu reeds kinderen Gods. We hebben het zoonschap in Christus. Maar de volle openbaring daarvan, dáár wachten we nog op. Anders gezegd: We verlangen naar de verlossing van ons lichaam. Dat wil niet zeggen, dat we verlangen naar het uur van de dood. Alsof dan ons lichaam zou wegvalen en onze „ziel” van het lichaam zou verlost zijn. Het lichaam is geen „kerker voor de ziel”, waaruit we bevrijd moeten worden. Maar ons lichaam is nog wel aan allerlei ellendigheid onderworpen. Het is nog een „doodslichaam”, zwak en ziek en een invalspoort voor de boze. We zullen eens een onsterfelijk en onverderfelijk en verheerlijkt lichaam krijgen, totaal beheerst door de Heilige Geest. En levend tot in eeuwigheid. Daar gaat ons zuchten naar uit.

Daar hopen we op. D.w.z. dat verwachten we met stelligheid. Dat is geen dubbeltje op z'n kant. Maar dat heeft de HERE beloofd en wie daaraan twijfelt maakt God tot een leugenaar. We zijn nu reeds behouden of gered. Maar „in hoop”. We hebben het eindpunt nog niet bereikt. Er komt nog veel meer. Zoveel, dat geen mensenhart het kan omvatten. Op dat eindpunt is onze hoop gericht: Op een leven in een andere wereld, Gods volmaakte koninkrijk, een eeuwig Paradijs, waar ziekte en zonde, duivel en dood voor altijd zijn verdwenen.

Die hoop of dat voorwerp van onze hoop kunnen we niet zien en we kunnen het aan anderen niet laten zien. Wie niet gelooft spot er mee. Hij heeft liever één vogel in de hand dan tien in de lucht! Maar „het geloof is de

zekerheid der dingen, die men hoopt, en het bewijs der dingen die men niet ziet" (Hebr. 11). We leven nog niet in de aanschouwing van de eeuwige heerlijkheid, maar in het geloof en in de hoop. En het eigenaardige van de hoop is, dat het gericht is op iets dat nog niet zichtbaar is. We hebben „de vogel nog niet in de hand" om zo te zeggen. De nieuwe aarde en de nieuwe hemel en het nieuwe leven, dat daar zal worden geleid, zien we nog niet. Waarom zouden we er anders op hopen? Het is alles nog toekomstmuziek. Maar daarom niet minder heerlijk. En niet minder vast. De HERE heeft het ons immers beloofd? Nu dan, zou dat niet vast zijn?

We hopen op hetgeen we niet zien. Van die werkelijkheid gaat Paulus uit als hij schrijft: „Indien wij echter hopen op hetgeen wij niet zien, verwachten wij het met volharding". Dat „indien" is geen „misschien". Wie gelooft in de Here Jezus kan niet anders dan hopen op de eeuwige heerlijkheid. Wij verwachten het volmaakte Koninkrijk der hemelen met volharding.

„Met lijdzaamheid" staat er in de St. Vert. „Volharding" is een beter woord voor dezelfde zaak. Want met „lijdzzaamheid" werd niet bedoeld, dat we maar lijdelijk moesten afwachten wat er van komen zou. Maar er werd mee aangeduid, dat we met spanning uitzien naar het gehoopte goed. En dat we weerstand bieden aan alles, wat ons die hoop wil ontnemen. Er worden krachtige aanvallen gedaan op de christelijke hoop. Door de duivel en de ongelovige wereld en ons ongelovig vlees. Men wil ons wijsmaken, dat we ons blij maken met een dode mus. Aan alle kanten roept men dat het met de dood uit is. En dat een nieuwe aarde maar een mooi sprookje is en dat alleen zotten er nog aan geloven en er op hopen. Ons hart is voor zulke aanvallen en invallen niet onvatbaar. Er komt soms een stem in ons op, die zegt: Laat alle hoop maar varen.

Maar zo dikwijls als wij op Jezus Christus zien, die de dood heeft overwonnen, weren we alle aanvallen af en verwachten wij een nieuwe staat van zaken, met volharding. Met veerkracht. Met „een psalm in het hart en met een lied op de lippen en met opgeheven hoofd". Wat ons is toegezegd is geen „lot uit de loterij", waarbij maar één honderdduizend is tegen een massa nieten. We krijgen allen de honderdduizend, ja meer dan dat. Allen namelijk, die het leven zoeken in Jezus Christus. Waar Hij is zullen al de zijnen zijn.

* * *

Niet alleen de gelovigen zuchten in zichzelf, maar er is ook een zuchten van de Heilige Geest. Paulus schrijft immers: „En evenzo komt de Geest onze zwakheid te hulp". Hier is niet te denken aan onze eigen geest, maar aan de Geest Gods. Hij komt ons in onze zwakheid te hulp. Letterlijk staat er: hij pakt met ons aan. Waar wij tekort schieten treedt Hij voor ons in. We zijn in allerlei opzichten zwak. We kennen ten dele, we zijn soms zwak in het geloof, we hebben een zwakke wil en als we het goede willen komt er van de uitvoering vaak weinig terecht. Maar ook ons bidden is zwak. We zijn vaak verlegen in ons bidden. En die zwakte bedoelt de apostel hier. Hij schrijft immers:

„Want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren". Daarmee zal Paulus niet bedoelen, dat we nooit weten wat we bidden zullen, zó dat het God behaagt. We weten dat we bidden mogen om dagelijks brood en om vergeving der zonden en om verlossing van de boze. Maar in bepaalde omstandigheden weten we vaak niet wat we bidden zullen, zó dat het de HERE behaagt. Zoals Paulus in Fil. 1 : 21 niet weet of hij begeren moet „heen te gaan" of „in het vlees te blijven". Zulke omstandigheden komen in het leven der gelovigen voor.

Maar dan is er troost: De Geest komt te hulp. Hij bidt voor ons. Wij weten niet behoorlijk te bidden, maar de Geest Zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.

Over deze bekende tekst zijn de verklaarders het niet eens. Sommigen denken aan buitengewone Geestvervoering. Anderen denken speciaal aan de glossolalie, de tongentaal van I Kor. 14. Wat m.i. bezwaarlijk kan, daar deze geheimtaal wel kon worden verklaard. Terwijl Paulus hier zegt, dat de verzuchtingen „onuitsprekelijk" zijn, dus niet onder woorden kunnen worden gebracht. Bij zulke teksten gunnen we elkaar graag de

vrijheid van exegese. Maar m.i. moeten we hier denken aan iets, dat plaats vindt in het hart der gelovigen. In vs 27 staat immers, dat God „de harten doorzoekt". Hij weet wel wat er in het hart omgaat en Hij kent de bedoeling des Geestes, die in het zuchten der gelovigen meezucht en meebidde.

In vs 16 was sprake van het getuigenis van onze geest, waarin en waarmee de Heilige Geest getuigde. Zo zou ik ook willen zeggen, dat hier sprake is van het zuchten en bidden van onze geest, waarin ook de Heilige Geest meepleit. Als wij soms niet weten wat wij bidden zullen dan hoeven we niet bang te zijn, dat er niet voor ons wordt gepleit. En dat het goede voor ons niet wordt gezocht. Dáár zorgt de Heilige Geest voor. Hij pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.

Wij brengen het niet verder dan tot verzuchtingen, onbepaalde verlangens. Wij kunnen niet onder woorden brengen, wat we eigenlijk van God verlangen. We zijn verlegen. Maar in dat woordloze verlangen bidde de Geest met en vóór ons. Zoals het „abba Vader roepen" door de gelovigen gebeurt en toch ook een getuigenis van de Heilige Geest is; zo zuchten de gelovigen en toch kan ook gezegd worden, dat de Heilige Geest met zuchtingen bidde. Dat is een troost in onze verlegenheid. Die verlegenheid en zwakheid blijft. Ook ons gebedsleven blijft zwak en gebrekkig, zolang wij in dit leven zijn. Maar de kracht des Geestes wordt in onze zwakheid volbracht. Dat zij ons genoeg.

* * *

En God, de hartenkenner, weet de bedoeling des Geestes. We hoeven niet bang te zijn, dat Hij niet weet wat goeds de Geest voor ons begeert. Straks staat er immers, dat Hij „alle dingen doet medewerken ten goede voor hen, die God liefhebben". En we mogen ook niet bang wezen, dat de Heilige Geest niet naar de wil van God voor ons zou pleiten. Deze kan niet anders dan naar Gods wil voor heiligen bidden.

Dat woord „heiligen" heeft vele christenen bezorgd gemaakt. Er heerst over deze uitdrukking nog altijd veel misverstand. Dat komt vanwege het roomse heiligheidsbegrip.

Als de roomsen van „heiligen" spreken, dan denken ze aan bijzondere mannen en vrouwen. Die zoveel goede werken hebben gedaan, dat zij van hun overproductie wat kunnen overdoen aan mensen, die het niet zover gebracht hebben. Het is merkwaardig hoe taai zulk een woordgebruik is. Op de vraag of er „heiligen" zijn antwoorden de catechisanten nog vaak ontkennend. Omdat zij denken aan de roomse Sinten en Santen.

De Schrift spreekt anders over heiligen. Als Paulus z'n brieven richt aan de heiligen te Rome of Korinthe, dan bedoelt hij alle gelovigen of geroepen. Omdat de bij Christus behoren door het geloof, daarom zijn ze heiligen. Door het Evangelie zijn ze geroepen uit deze onheilige wereld en toegewijd aan de heilige God. Ze zijn apart gezet, overgezet uit het rijk der duisternis in het licht van Gods genade. Daarin ligt hun voorrecht: Ze zijn geheiligd in Christus Jezus. Daarin ligt ook hun roeping: Ze zullen in heiligheid des levens wandelen.

Het zijn wonderlijke heiligen. Ze zijn allermest volmaakt. Ze hebben veel gebreken en zwakheden, tot in hun bidden toe. De heiligheid kleeft hun niet aan of in. Theologen hebben gesproken van „inklevende" heiligheid en ze zullen het wel goed bedoeld hebben. Maar bij mijn weten spreekt de HERE in zijn Woord daar nooit van. Ze hebben geen heiligheid in zichzelf. Wat hen zelf betreft, van nature zijn ze geen haar beter dan wie ter wereld ook. Maar ze hebben hun heiligheid, evenals hun rechtvaardigheid, in Christus.

Voor die heiligen bidt nu de Heilige Geest. En dat gebed wordt niet afgewezen. En de Geest weet alle dingen, óók wat goed voor hen is. Zijn pleiten is niet zwak maar krachtig. Hij is nooit verlegen met de vraag wat wij behoeven. Zo mogen wij dan gerust zijn, dat alle dingen zullen medewerken ten goede.

We kunnen het werk van de Geest niet doorgronden. Ook het pleiten niet. Hier is veel dat ons verstand te boven gaat. Ook onze ervaring kan er niet bij. Misschien zullen we het later verstaan. Maar we mogen geloven in het werk van de Heilige Geest. Die ons geloof nooit beschaamt.

H. J. Jager.

Nog eens: Hoe men in het Huis Gods moet verkeren

Vrijmaking anno Di 1962

In de acte van schorsing van ds J. van der Schaft herinnert de raad van de Gereformeerde Kerk van Murmerwoude aan een door hem op 4 november genomen besluit **dat in de ambtelijke arbeid, ook na Utrecht '59, de oproep tot vrijmaking onverzwakt dient gehandhaafd te blijven**.

Het ligt niet in de bedoeling in hetgeen hier zal volgen de gronden voor de schorsing van bovengenoemde collega te onderzoeken, te toetsen en te beoordelen. Slechts willen we schrijven over een aantal vragen die n.a.v. dit kerkeraadbesluit bij ons gerezen zijn. De zaak is belangrijk genoeg. Want: 1e. Genoemd besluit speelde een belangrijke rol in een zo gewichtige zaak als de schorsing van een dieenaar des Woords altoos is; 2e. Herinnert opgemeld besluit van de kerkeraad sterk aan een soortgelijke uitspraak van de generale synode van Assen 1961; en 3e. Het zou wel eens kunnen gebeuren dat het besluit van Murmerwoude andere kerkeraden zou kunnen prikkelen ter navolging.

Onze vragen zijn:

I. **Op wiens gezag, op welk gezag rust dit besluit?** Op het gezag van de synode van Assen 1961 of op de autoriteit van de raad van de kerk van Murmerwoude? De vraag is van betekenis. Want indien het eerste het geval mocht zijn dan hebben we er allemaal — ik zeg niet: ons aan te houden, maar dan toch — mee te maken. Naar mijn mening voorlopig nog niet zo heel veel. Immers de Acta van Assen zijn nog niet verschenen en officieel zijn we van hetgeen de synode beslóót, óórdeelde of uitsprak niet, nog niet op de hoogte. Het is vroeg genoeg als het zo ver

is. Dan kunnen we de zaak wel eens nader bekijken. Maar enige opmerkingen kunnen we thans wel reeds maken. En wel dat mij niet bekend is dat van de generale synode een dergelijk oordeel, zulk een uitspraak, zulk een besluit is gevraagd. Zij had te antwoorden op een door de generale synode van Utrecht gedaan verzoek om samenspreking. Daarop heeft zij weigerend geantwoord. We willen in dit verband de overigens reeds vóór de synode van Assen 1961 door ons opgeworpen vraag laten rusten óf de synode op die vraag had behoeven te antwoorden. Langzamerhand is bij ons de vraag gerijpt of het wel in orde is dat andere instanties dan de kerken, die de synode doen samenkomen, aan de samenstelling van haar agendum moeten en mogen medewerken; in dit geval: of de generale synode van Utrecht moest worden toegestaan punten voor het agendum in te dienen? Maar men kon zich hier op jarenlange gewoonte beroepen, op dit punt van de Groningse synode 1946 af. Daarom willen we geen critiek oefenen op het feit dat Assen aan de gebonden kerken antwoorde. Dat zij weigerde is niet meer te achterhalen. En daar moeten de kerken en de leden der kerken zich, afgedacht van de vraag of men het met dat antwoord eens is of niet, bij neerleggen.

Dat de synode voorts oordeelde of uitsprak dat de oproep tot vrijmaking onverzwakt moet worden gehandhaafd, is haar zaak. Zij kan daarover niet meer ter verantwoording worden geroepen, want zij is niet meer. Ze is na de sluiting van haar laatste zitting uiteengegaan. Het is een oordeel, een uitspraak van de destijds vergaderde broeders, waarom niemand gevraagd had, óf: indien er enige kerk om zulk een oordeel of uitspraak heeft gevraagd, nu, dan heeft die kerk haar zin ge-

kregen. De kerk van Kampen heeft om zulk een oordeel of uitspraak niet gevraagd. En zij kan dan ook zulk een oordeel of uitspraak, als straks de Acta komen, voor kennisgeving aannemen en haar plaatsen waar ze behoort: in het archief bij de vorige acta. En zelfs al zou de Asser synode volkomen legaal zulk een oordeel hebben uitgesproken, zulk een uitspraak gedaan of zelfs besloten hebben dat de kerken voor te houden — de synode heeft de kerken o.i. dat niet voor te houden! — dan nog zou het gezag van zulk een oordeel, uitspraak of vermaning niet rusten op het feit, dat de synode aldus oordeelde, uitsprak, vermaande, maar enig en alleen in de zaak zelve: eist des HEEREN Woord dat de oproep tot vrijmaking onverzwakt dient te worden gehandhaafd? Is dat het geval, dan moet die oproep uitgaan, niet omdat een synode het zegt, maar omdat de HEERE het zegt.

Datzelfde geldt van een dergelijk kerke-raadsbesluit. De ambtsdragers in de gemeenten hebben een (be)dienende macht. Zij moeten in heel de regering der kerk Gods Woord bedienen, dat Woord aan de consciënties leggen en vermanen tot gehoorzaamheid, niet aan zijn eigen besluiten, maar aan het Woord des HEEREN.

II. Tot wie moet deze oproep tot vrijmaking uitgaan? Het is terstond duidelijk tot wie ze niet behoort uit te gaan. Niet tot degenen, die reeds tot de vrijgemaakte kerken behoren. Tot wie dan wel? Tot de leden van de synodale kerken? Tot de leden van de synodale kerken zonder onderscheid? Men hoort onder ons gewagen van leden en van predikanten, die niet recht leren in de synodale kerken. Wij noemen in dit verband geen namen. Maar we zouden namen kunnen noemen van predikanten in de synodale gemeenschap, die openlijk en in geschrifte leringen voorstaan, die we in strijd achten met Gods Woord. Moeten we die en dergelijke predikanten opwekken en oproepen tot vrijmaking?

Of moet deze oproep ook uitgaan tot anderen, tot hervormden, luthers en, roomsen, doopsgezinden en baptisten? Zijn zij — om hier nu artikel 28 van de nederlandse geloofsbelijdenis aan te halen — niet 'schuldig zich bij de ware Kerk te voegen'? En indien dat betekent, dat zij zich moeten voegen bij de Gereformeerde kerk in hun woonplaats, is dan zulk doen zinvol aan te duiden met 'zich vrijmaken'? Of moeten b.v. hervormden zich naar het voorbeeld van 1834 afscheiden van de Hervormde en zich voegen bij de Gereformeerde kerk? Of moeten zij de weg van een tweede doleantie kiezen? En indien niet, waarom moeten dan leden van de synodale kerken de weg van vrijmaking kiezen?

We vragen maar.

Er liggen op bepaalde plaatsen nog andere moeilijkheden. Ik herinner aan een publiek feit. In Katwijk zijn zover mij bekend thans twee Gereformeerde kerken. ¹⁾ Er zijn predikanten, die in de dienst des Woords en der sacramenten in de éne Gereformeerde kerk voorgaan, andere predikanten uit onze kerken gaan voor in de andere Gereformeerde kerk. De dienaar des Woords van de éne Katwijkse kerk staat op sommige kansels van andere vrijgemaakte kerken, terwijl hij op andere kansels niet komt. Het zijn in meer dan één opzicht harde feiten. Maar als ik nu een synodale broeder in Katwijk onverzwakt oproep tot vrijmaking en hij zich gehoorzaam aan die oproep bij de Gereformeerde kerk wil voegen, waar moet hij zich dar vervoegen? Waar is daar in Katwijk het adres van de ware kerk?

Mij is een andere gemeente bekend, waar reeds enkele jaren het avondmaal niet wordt bediend en gevierd. Recht begrijpen doe ik nooit waarom in zulk een gemeente de viering van het avondmaal wordt onderlaten, terwijl de gemeente 'zich', onverhinderd en met de lofprijzingen Gods, wél kan 'scharen' rondom het doopvont. Die doop gaat toch niet alleen de dopeling, de doopouders en de bedienaar van de doop aan? Gods Naam wordt toch bij die doop aangeropen, opdat hij mag worden bediend 'tot stichting der gemeente'? En als men klaarblijkelijk vreest in de situatie van het ogenblik zich met elkander een oordeel te eten en te drinken, vréést men dan niet zich een oordeel op de hals te halen door in die situatie wél te dopen? En komt het nooit bij iemand in de

gedachten dat men zich óók een oordeel horen kan aan Gods Woord? Maar dat nu daargelaten: er is in — laat ons zeggen — X. IJ of Z. een broeder, die, gehoor gevend aan mijn onverzwakte oproep tot vrijmaking, zich aldaar bij de vrijgemaakte kerk wil voegen. Dat betekent toch ook dat hij vraagt om toelating tot het gebruik der heilige sacramenten. Doch dan krijgt hij toch wel een koud waterbad als hij ontdekt, dat hij daar wel terecht kan voor de doop van zijn kind, maar dat hij niet terecht kan voor het tweede sacrament. Want de ware kerk bedient de sacramenten (twéé) overeenkomstig de instelling van Christus, zonder daarvan af te doen en zonder daaraan toe te doen. Maar de concrete kerk te X, IJ of Z. bedient, zolang de twisten voortduren, het avondmaal niet. Zouden we in zo'n situatie niet eerst eens beginnen de ergernissen, de struikelblokken weg te doen alvorens wij onverzwakt de oproep tot vrijmaking handhaven?

Het is bepaald niet prettig deze dingen te lezen. Het is mij bekend. Het is nog minder prettig ze neer te schrijven. Puin ruimen is ook niet prettig. Wel nodig. En wat anders dan afbraak. De puinruimer en de afbreker zijn twéé.

III. Wat houdt 'de oproep tot vrijmaking' anno Domini 1962 in?

Dat is mijn derde vraag.

Anno Domini 1944 was dat duidelijk. De oorspronkelijke opzet van augustus 1944 was dat men zich niet afscheidde van de Gereformeerde kerk, maar zich binnen de Gereformeerde kerk(en) vrijmaakte van bepaalde leerbesluiten (a) en tuchthandelingen (b) van kerkelijke vergaderingen. Déze vrijmaking leidde tot een verscherpt ingrijpen van de synodale macht. In Kampen b.v., waar men de schorsing en afzetting van prof. dr. K. Schilder niet voor vast en bondig hield en waar de synode 28 ouderlingen en een predikant deswege schorste en afzette, scheidden de geschorste ambtsdragers zich niet af van de plaatselijke kerk en ook niet van de zusterkerken: zij zonden naar de volgende classis hun afgevaardigden. Deze werden daar niet ontvangen. De band werd van die zijde verbroken. Maar de opzet was: vrijmaking niet van de plaatselijke kerk, niet van de zusterkerken, maar van bepaalde besluiten en handelingen. Ook al geschiedde dat hier zus, daar zó, op de ene plaats per, op de andere zonder de bekende Acte van vrijmaking. Er waren allerlei verschillen. Maar de opzet was niet afscheiding van, maar vrijmaking binnen de kerken.

Indien echter thans, anno Domini 1962 wordt opgeroepen tot vrijmaking, wat betekent dat dan thans? Waarvan moeten de opgeroepen zich vrijmaken? Van de destijds leerbesluiten? Maar die, waarover het conflict kwam, die aangaande het genadeverbond en de doop, zijn in 1946 vervangen; de vervangingsformule van 1946 is in 1959 terzijde gesteld, met een overigens slèchte ensceering van de bekende 'kop' en 'staart'. Moet men zich van die 'kop' en die 'staart' vrijmaken? Aan de betrokken kerkeraad mededelen dat men zich vrijmaakt van de schorsingen en afzettingen? En als die kerkeraad dat dan goedkeurt?...

En staat de zaak voor een 'gemeen lidmaat der kerk' precies eender als voor een ambtsdrager? Voor een predikant, die destijds actief of passief aandeel nam aan de verdrukking der broeders, eender als voor een, die eerst in het ambt kwam, laat ons zeggen, in 1950?

Vragen wij thans van leden, die zich vrijmaken nog zus of zo schuldbelijdenis over het gebeurde?

Praten we met hervormden, die overkomen tot onze kerk, nog over de schorsing van Hendrik de Cock, over de schorsing van de 70 ouderlingen van Amsterdam in 1886/87? Waarom niet? Waarom wel of in elk geval over die van prof. Jager bijvoorbeeld? Of over die van ds W. G. F. van Herwijnen?

Lastige vragen?

Ja, maar ze komen op, zodra men zich nu eens concreét gaat indenken wat 'de oproep tot vrijmaking' anno 1962 inhoudt.

De geschiedenis is eenmalig.

Zij herhaalt zich niet.

Dat ik zelf Gereformeerd ben is te danken aan het feit dat mijn ouders zich in 1898 bij de Gereformeerde kerk te Loosduinen voegden. Dat deden zij niet omdat zij een zo hel-

der inzicht hadden in de geschiedenisfeiten van de afscheiding en de doleantie — al kwam dat later —, maar omdat de prediking en de tucht en het gemeentelijk leven de middelen in Gods hand waren, waardoor de HEERE hen trok. Allerlei persoonlijke relaties tot godvrezende broeders en zusters speelden daarbij een rol. Maar ik ben geen 'zoon der scheiding', geen 'kind van de doleantie'. Maar tot op de dag van vandaag dank ik God, dat Hij — tien jaar voordat ik werd geboren — mijn ouders bracht niet tot 'de afscheiding' noch tot 'doleantie' maar wel tot een schriftuurlijk kerkelijk leven.

IV. En dáár gaat het om.

Om een kerkelijk leven naar des HEEREN Woord, waarin blijkt dat we weten 'hoe men in het Huis Gods moet verkeren' en waarin wij 'onderhouden alles wat ons Christus geboden heeft'. En tot dat houden van de léér en de vermaning des HEEREN behoort óók dat wij elkander in de bejegening onder elkander, liefhebben, 1 Joh. 4 : 7, vermanen, Hebr. 3 : 13, verdragen, Gal. 6 : 2, 'niet vele meesters' zijn, Jak. 3 : 1, 2, geen heerschappij voeren over elkanders geloof, 2 Cor. 1 : 24, maar medewerkers zijn aan elkanders blijdschap. Ziet hoe goed en hoe liefelijk is het, dat broeders ook tezamen wonen. Psalm 133. Dat behoort óók tot de volkomen leer der zaligheid.

En daarbij kan er ook allerlei verschil van gevoelens zijn t.a.v. kerkhistorische feiten. Dat is er trouwens altoos geweest. Kuypers oordeel over de afscheiding, de 'Separatie' van 1834 was anders dan dat van wijlen prof. dr. H. Bouwman, die in de collegezaal in de Oudestraat soms op zijn beurt wel eens wat denigrerend sprak over de doleantie van 1886. Prof. Popma schrijft over de doleantie in zijn 'Levensbeschouwing' soms op een wijze die zou kunnen doen vergeten, dat de HEERE toen toch ook veel goeds gedaan heeft aan zijn kerk. Wie hadden in de strijd tussen de Chr. Afscheidenen en de Gemeente onder het kruis gelijk? Hoe denken we over de Vereniging van 1892? En waarom zou onder ons geen verschil van gevoelens kunnen zijn en mettertijd komen over de vrijmaking? Trouwens 'de' afscheiding, 'de' doleantie, 'de' vrijmaking bestaan niet. De afscheiding in Ulrum kwam en verliep anders dan in Doeveren en Genderen, de vrijmaking in Leiden anders dan in Kampen, in Leerdam anders dan in Wormer. Maar daarin kunnen en mogen en moeten we elkander toch dragen en liefhebben?

Als we maar allen één zijn in het geloof, dat werkzaam is door de liefde ook in de opbouw van het leven van Christus' Kerk.

Nog altijd ben ik van mening dat de broeders, die in 1892 niet meegingen met de vereniging, niet kerkelijk handelden. Thans staat in de Chr. Geref. kerken een derde geslacht en het vierde is op komst. Het is toch onze taak niet 'de zonden der vaderen te bezoeken aan de kinderen'? En zo kan het vandaag gebeuren dat ik een Chr. Geref. kerk van harte als gemeente van onze Here Jezus Christus erken, mij in het geloof met die broeders en zusters één weet en juist daarom met hen ook kerkelijke eenheid zoek en begeer. Moeten zij zich daarom vrijmaken van 1892? Of van de — misschien kromme — manier waarop in hun woonplaats destijds een Chr. Geref. gemeente 'tot openbaring werd gebracht'? Moeten we het eerst ééns worden over de afscheiding, de doleantie, de vereniging van 1892, en de vrijmaking? Immers neen! Want het fundament van Christus kerk is gelegd en niemand kan een ander fundament leggen, n.l. Christus. En wij hebben voor het heden en de toekomst alleen maar toe te zien hoe wij op dat fundament bouwen: hout, hooi, stoppelen of zilver en goud en kostelijke stenen. En het oordeel over kerkhistorische feiten, hoe belangrijk ook, kan daarbij verschillen. Misschien dat juist het samen leven in de enigheid des geloofs ook in de waardering van Gods leidingen in de geschiedenis op de duur meer eenheid zou brengen. Maar dat volgt, dat gaat niet voorop. Het eerste is thans, dat we ons allen houden aan des HEEREN Woord voor het heden. En daarbij dienen we wel te bedenken, dat veel, dat in het verleden krom groeide, niet op één dag weer recht is. Hier is de lankmoedigheid en het geduld eis.

Maar het gaat om een schriftuurlijk kerkelijk leven nu. En wie de mogelijkheden van

kerkelijke eenheid zoeken in het verleden of ook de onmogelijkheden in hetgeen geweest is zijn er allebei náást.

V. De zaaksgerechtigheid der vrijmaking.

Er is veel gesproken over de 'zaaksgerechtigheid' van de vrijmaking. Over de 'zaaksgerechtigheid'. Die term mishaaft mij. Bij dat spreken van 'zaaksgerechtigheid' heb ik altijd het onaangenaam gevoel dat er te veel afstand geschapen wordt tussen mensen en hun 'zaak'. Dat is m.i. fout, al weet ik best wat men bedoelt: dat in zichzelf boze mensen een goede en zuivere en rechtvaardige 'zaak' hebben gehad. Maar wanneer art. 37 van de nederlandse geloofsbelijdenis spreekt over 'de zaak' van de gelovigen, dan zegt het: 'hun zaak, die nu tegenwoordig door vele rechters en overheden als ketters en goddeloos verdoemd wordt, zal bekend worden de zaak van de Zoon Gods te zijn'. Maar het is er ver vandaan dat artikel 37 die 'zaak' van de gelovigen zou abstraheren van henzelf: 'Tot een genadige vergelding (t.w. voor hun strijden en leden voor en de smaad om deze zaak!) zal hen de HEERE zulk een heerlijkheid doen bezitten, als het hart eens mensen nimmer meer zou kunnen bedenken'. De 'zaaksgerechtigheid' is nooit de rechtvaardigheid van een stel schavuiten, maar die zaak, waarvoor zij gestaan hebben en gesmaad zijn dat is niet maar de gerechtigheid van hun zaak, maar dat behoort tot de gerechtigheid van henzelf.

Ezechiël 18.

Daarbij willen we nu Ezechiël 18 eens lezen. Daar vertelt de profeet in de naam des HEEREN dat indien iemand met hart en wandel de HEERE vreest en dient: 'zo iemand is rechtvaardig; hij zal voorzeker leven, luidt het woord van de Here HEERE'. vss 5—9.

Maar de gerechtigheid van de vader redt de zoon niet. Deze zal naar zijn eigen hart en wandel geoordeeld worden en zo hij de HEERE niet vreest zal hij sterven. vss 10—13. Maar de zoon van zo'n goddeloze, die in de zonden van zijn vader niet wandelt en niet gerechtigheid en trouw vertreedt, doch de HEERE vreest, zal genade vinden in de ogen van z'n God. vss 14—18.

Men leze verder zelf dit hoofdstuk.

Maar als ik de duidelijke inhoud nu eens mag concretiseren in de kerkelijke verhoudingen: ons kerkelijke leven van thans is door het verleden van onszelf en ons voorgeslacht niet gerechtvaardigd, niet door 1517/1520, niet door 1834, niet door 1886, niet door 1892, ook niet door 1944: de HEERE oordeelt ons naar de wijze waarop wij in het jaar 1962 verkeren in zijn huis. En al waren al die reformaties 'uit God' en niet 'uit de mensen', dat baat ons niet als wij vandaag, héden, in ons kerkelijk leven de HEERE niet ootmoedig en écht vrezen. Let wel: vrézen.

In datzelfde hoofdstuk spreekt de HEERE ook van een rechtvaardige, die zich van zijn rechtvaardigheid afkeert en zonde doet. En de HEERE zegt: 'Met geen van zijn rechtvaardige daden zal rekening gehouden worden. Om de ontrouw, die hij gepleegd, en om de zonde, die hij bedreven heeft, daarom zal hij sterven. vs 24.

Dat mag iemand bedenken en vrézen, die anno 1944 klaagde over 'ambtelijk vergoten bloed' en die vandaag zijn dominee benauwt. Ik denk hier aan geen enkel concreet geval. Ik beschuldig niemand. Maar men moge toezien. Als zulke dingen gebeuren in de vrijgemaakte kerk dan zal de HEERE aan de 'zaaksgerechtigheid' van de vrijmaking niet gedenken. Deze 'zaaksgerechtigheid' bestaat dan voor de HEERE eenvoudig niet meer!

VI. Nogmaals: de oproep tot vrijmaking.

Of het dan in mijn bedoeling ligt dat ieder maar moet blijven zitten in de kerk waar hij is? In het geheel niet. Ieder christen moet ook weten hoe hij in het Huis Gods moet verkeren. Ze moeten gaan **doen** wat de HEERE zegt. Kerkelijk gehoorzaam worden. Dat kan betekenen dat iemand individueel de stap doet en uit een ongehoorzaam kerkleven stapt om zich te voegen bij een trouwe gemeente in zijn woonplaats. En daarbij ligt de zaak bijvoorbeeld voor een ambtsdrager anders dan voor een gemeentelid, dat geen ambt bekleedt in de kerk. Ik zou bang zijn voor een dienaar des Woords, die op een zondagmorgen aan zijn gemeente zou meedelen: 'Gelief-

den, ik maak mij vrij, hedenavond preek ik afscheid'. Indien zo'n dominee zich bij de kerk van Kampen melden zou als lid, dan zou ik, eventueel als hij via de classis toelating zocht tot het ambt, hem toch wel zeer indringend willen vragen: Herder, liet gij uw schaapjes gaan?

Maar 'afgedacht van dat alles — indien wij al degenen, die de HEERE vrezen en afgedwaalde verbondskinderen trekken willen tot de vrijgemaakte kerk, dan bereiken we met 'onverzwakte oproepen tot vrijmaking' niets. Want het middel, waardoor de Heilige Geest zijn gemeente vergádert — en niet verstroot is nog altijd de verkondiging van het heilig evangelie. Dacht men nu werkelijk dat één rooms christen tot een gereformeerde kerk getrokken wordt door een nog zo knap betoog over 'de zedelijke kracht van de reformatie'? Dat één hervormde gereformeerd zal worden door de lezing van het gedenkboek over de afscheiding 'Des HEEREN werk herdacht?', door Rullmanns boeken over de afscheiding, de strijd voor kerkherstel, de doeleantie, dat iemand zich uit de synodale kerk bij ons zal voegen na en door de lezing van H. J. Schilders 'Op de grens van Kerk en secte'? Ik ontken het nut en de betekenis van deze en dergelijke werken in geen enkel opzicht, allermint dat zij het kerkelijk besef kunnen verdiepen. Maar ik ontken wel dat zij het geëigende middel zijn om de kerk te vergáderen. Dat middel is de prediking van het heilig evangelie.

God de HEERE gaf aan de kerken der afscheiding gestadige groei. En deze kwam niet daarvandaan dat degenen, die tot haar kwamen overtuigd werden van het goed recht der afscheiding, maar eenvoudig omdat zij in meer dan een hervormde gemeente stenen voor brood kregen, terwijl in de kerken der afscheiding het evangelie werd gebracht. Zo is het nog. Niemand wordt vandaag naar de vrijgemaakte kerk getrokken omdat hij inzicht krijgt in het goed recht der vrijmaking en haar 'zaaksgerechtigheid'. Die doet niets meer als vandaag in zo'n vrijgemaakte kerk niet de levende verkondiging van Gods Woord is. Als onze gemeenten in de prediking en de bediening der sacramenten en in

echt christelijke en liefelijke tuchttoefening en in heilige gemeenschap een stad op een berg zijn, dan zullen zij niet verborgen zijn. Als twist en wrok verdwijnt. De waarachtige vergádering der gemeente van Christus en de noodzakelijke schifting — die óók — komen niet door gehijster over het G.P.V., de gereformeerde organisaties, de krant, die we lezen (allemaal op haar plááts belangrijke vragen). De hartstocht over die tweederangs vragen verstroot. Maar het evangelie bindt samen en shift.

De praktijk bewijst dat.

VII. De uitbreiding der gemeenten.

Er zijn, God zij dank, in de jaren na de vrijmaking ook meerderen tot de Gereformeerde kerk gekomen. Ik zou daar menig voorbeeld van kunnen noemen. Sommigen voegden zich bij ons n.a.v. een huwelijk. Let wel: naar aanleiding van. En zijn achteraf dankbaar. Anderen kwamen 'toevallig' in een vrijgemaakte kerkdienst en werden getrokken. Er zijn er die via de kennismaking met een lid der kerk, dat niet over de vrijmaking, maar over de Here Jezus met hen sprak, tot de doop kwamen. Anderen zijn zó maar aan komen lopen. Het zou de moeite waard zijn er van te verhalen. We doen dat later nog wel eens. Maar in al deze gevallen bleek: 'Mijn schapen horen mijn stem als ik roep en zij volgen Mij. Maar de vreemde zullen zij geenszins volgen, overmits zij de stem van de vreemde niet kennen'.

Er zijn sedert de vrijmaking ook anderen heengegaan. Was het altoos omdat zij zich aan het Wóórd stotten? Gezegend de kerk, waar men zich nog aan het Wóórd stoten kan. Christus is nu eenmaal gezet tot een val en een opstanding. Hij is voor degenen, die verloren gaan, het grote struikelblok. Maar wéé ons als er onder ons kinderen Gods gèrgerd werden. Door onze heibel, onze partijzucht. Wee degenen, door wie de ergernissen komen!

Ik eindig deze reeks met de bede van de oude Kerk: 'kyrie eleyson sou tèn ekklesián', 'Here, erbarm U over uw kerk'.

G. Visee.

Wij bouwen kerken voor God en mensen¹⁾

Het is altijd erg mooi, als er in een gemeente een nieuwe kerk gebouwd gaat worden. Enerzijds zijn er wel de financiële zorgen, om de eindjes aan elkaar geknoopt te krijgen, maar anderzijds bevordert het sterk de onderlinge band en de eendracht, als men gezamenlijk een nieuw kerkgebouw tot stand brengt.

De hele gemeente pleegt dan ook actief mee te leven met het wel en wee van het kerkbouwplan. In gemeente-vergaderingen worden alle bijzonderheden van het plan zorgvuldig overwogen, en ieder draagt zijn steentje bij voor het tot stand komen van het ontwerp.

Het is daarom wel goed, een paar dingen over de kerkbouw te zeggen. Er zijn heel wat gemeenten, waar momenteel plannen in bewerking zijn, en bovendien zitten wij allen toch iedere zondag enkele uren in een kerkgebouw, dat dan op ons inwerkt, dat ons door zijn harmonische opzet een zekere bevrediging en rust geeft, of juist door zijn disharmonie hindert en stoort tijdens de Woorddienst.

Aanleiding voor dit artikel is een recente brochure van Dr A. G. Luiks, getiteld „Wij bouwen kerken voor God en mensen”.

Dr Luiks is een beetje de „kerkbouwspecialist” van de (synodaal) Gereformeerde kerken. In 1955 promoveerde hij tot doctor in de godgeleerdheid aan de Vrije Universiteit op een proefschrift „Cathedra en Mensa”, waarin hij het resultaat geeft van een aantal door hem uitgevonden onderzoekingen inzake de plaats van preekstoel en avondmaalstafel in

het Oud-Christelijk kerkgebouw volgens de opgravingen in Noord-Afrika. Sindsdien is de inrichting van onze kerken hem blijven boeien, en zijn er regelmatig artikeltjes en publicaties over dit onderwerp van hem verschenen.

Het bouwen van een kerk is niet primair een bouwkundig probleem: als het plan rond is, kunnen de bouwkundige mensen de constructies verder wel uitzoeken. Het is ook niet zo'n groot architectonisch probleem: het is niet erg moeilijk, een leuk en idyllisch kerkje te ontwerpen, dat er lief en romantisch uitziet. Het **feitelijk** probleem, dat uiteraard qua realisatie toch wel voor rekening van de architect komt, is het bouwprogramma, het programma van eisen, dat aan de architect wordt voorgelegd, en waaraan deze architect een goede bouwkundige vorm moet geven.

Als wij dus een kerk gaan bouwen, **moeten wij allereerst weten, hoe wij onze kerkdiensten willen houden.**

U zult misschien zeggen: dat is vrij simpel; we gaan naar de kerk, schuiven ergens in een bank, zingen, bidden, doen iets in de collecte-zak, laten de preek over ons komen, en gaan weer naar huis. Zo is het helaas vaak. Het programma van eisen voor de kerk zou in dit geval ook erg gemakkelijk worden: als er maar plaats is voor veel banken, de dominee overal goed te horen is, en „het publiek” snel aan- en afgevoerd kan worden. De verdere omgeving is dan niet belangrijk: het gaat tenslotte om het Woord, als dat maar goed bediend wordt, is de rest niet zo belangrijk.

Helaas wordt deze redenering bij ons nog al eens gehoord. Merkwaardig is overigens, dat wij deze (zuiver utilitante redenering voor de meeste andere dingen in ons leven

¹⁾ Naar aanleiding van een brochure door Dr A. G. Luiks, uitgegeven door T. Wever Sr, Franeker; omvang 30 blad., prijs geb. f 1.50. bij meerdere exemplaren reductie.

niet toepassen. In dezelfde lijn redenerende, zouden wij bijvoorbeeld onze kleding ook drastisch kunnen vereenvoudigen: als onze naaktheid maar bedekt is, en we warm blijven, zou de kleding al voldoende zijn. Zo zouden wij ook onze maaltijden kunnen „stroomlijnen”; het gescharrel met mes en vork zouden wij achterwege kunnen laten, de zorgvuldig samengestelde gerechten, erop gericht om onze zinnen te strelen, zouden kunnen worden gereduceerd tot een wetenschappelijke compositie van koolhydraten, eiwitten, vetten, vitaminen en water, klaar uit het blik.

Toch doen wij dit (gelukkig) niet; integendeel, wij streven naar een zekere cultuur en beschaving in onze kleding, onze maaltijden en onze andere levenswijzen; bovenal streven wij naar een „zinnvolle cultuur”, zinnvol in de betekenis van: verantwoord, doelmatig, mooi. Dit streven is ook Christelijk: wij mogen tenslotte niet zo maar een beetje leven, ook, ja vooral als gelovigen niet; neen, wij hebben een hof gekregen om die te bouwen en te bewaren, en in deze opdracht ligt onze cultuurtaak verankerd, een cultuurtaak die zich uitstrekt over al onze verrichtingen.

Zolang wij dus geen ingeblikte calorievitamine maaltijden eten en ons niet in een simpele paardedeken kleden, mogen onze kerken ook wel wat meer zijn dan simpele vergadergebouwtjes, en mogen wij ons dus ook wel eens afvragen, of wij niet wat meer eisen hebben te stellen aan onze kerken. Zijn onze kerken alleen maar zing-, bid-, collecte-, preek-gebouwen, waar we zo snel mogelijk in- en uit moeten kunnen komen, en zo veel mogelijk mensen in een zo klein mogelijke ruimte moeten „laden”?

Als wij kijken naar wat het voorgeslacht ons aan kerkgebouwen overgelaten heeft, dan is het wel duidelijk dat dit voorheen niet zo geweest is. Ook de oudste christelijke kerken waren veel meer dan efficiënte vergader-ruimten. Op dat „meer” willen we graag nog even wat verder ingaan.

De oudste kerken

Wat ons uiteraard erg boeit, is de manier, waarop de allereerste christelijke gemeenten hun kerken bouwden. Dr Luiks is hierop in zijn proefschrift uitvoerig ingegaan.

Wij weten nog uit het boek „Handelingen” dat de jonge christelijke gemeente in Jeruzalem vergaderde in opperzalen of bijgebouwen van de tempel.

Doordat de jonge christelijke kerk in de eerste eeuwen van haar bestaan aan zware vervolgingen bloot stond, was er weinig gelegenheid voor de ontwikkeling van een kerkbouw-cultuur.

De oudste kerk, waarvan nog resten bewaard zijn gebleven is de kerk van Doera-Europos in Mesopotamië (± 230 jaar na Chr.) Deze resten zijn evenwel te weinig om er uit af te kunnen leiden, hoe in het algemeen de kerken destijds werden gebouwd.

Toen evenwel in het jaar 313 voor de Christelijke Kerk de godsdienstvrijheid werd verkregen onder Constantijn de Grote, verzezen overall prachtige, grote Christelijke kerken. De vorm, die men voor deze gebouwen koos, was die der **basiliek**: een rechthoekig gebouw, betrekkelijk smal en langgerekt, bestaande uit een hoog middengedeelte en lagere zijbeuken, zoals wij ook nu nog vaak aantreffen bij oude kerken. De zijbeuken zijn gescheiden van het middengedeelte der kerk door zuilenrijen. Aan het einde van het middenschip bevond zich bij de oudste basilieken een verhoogd gedeelte, waar de plaats was voor de ouderlingen, en waar zich één of meer katheders bevonden, vanwaar de preek werd gelezen of uit de Bijbel werd voorgelezen.

Vóór dit verhoogde gedeelte, soms ongeveer midden in de kerk, stond een **avondmaalstafel** permanent opgesteld. Na de Woordverkondiging schaarde de gemeente zich rondom deze tafel voor de gemeenschaps- en gedachtenismaaltijd.

De oorsprong der basiliek-vorm is nooit duidelijk geworden. Wel komt een soortgelijke vorm van gebouw voor als gerechtsgebouw, waarbij dan de jury op het podium zat, en de aanklager sprak vanachter de katheders. Wellicht dat vanuit deze wereldse vorm van gerechtsgebouw zich de kerkelijke vorm verder heeft ontwikkeld.

Hoewel vermoedelijk overall in de Christenwereld aanvankelijk deze basilieken zijn gebouwd, vindt men in Europa weinig meer van de oorspronkelijke details der kerken terug, doordat in de loop der eeuwen allerlei ingrepen zijn gepleegd, waarbij veel werd afgebroken en op andere wijze weer werd opgebouwd.

In Noord-Afrika is de geschiedenis der Christelijke kerk evenwel abrupt tot een einde gebracht door de heerschappij der Mohammedanen (omstreeks 650 j. na Chr.). Met de komst der Mohammedanen eindigde praktisch het bestaan der Christelijke kerken, waardoor de kerken in de destijds bestaande vorm tot ruïnes werden. Uit deze ruïnes heeft men door opgravingen vaak met grote nauwkeurigheid kunnen afleiden, hoe de kerken er aanvankelijk hebben uitgezien.

Dit is juist daarom van zoveel belang, omdat alle **andere** bewaard gebleven oude kerken steeds zijn aangepast aan de eisen van de eredienst, zoals deze zich in **latere** tijden ontwikkelden.

De kerken, die in West-Europa bewaard zijn gebleven, zijn daardoor geheel aangepast aan de Rooms-Katholieke eredienst. Daarbij verloor reeds vroeg in de Middeleeuwen de avondmaalstafel en de katheders de centrale plaats, en werd het altaar het middelpunt van de kerk. De opgravingen in Noord-Afrika leren ons evenwel, dat in de jonge christelijke kerk **niet** het altaar, maar de katheders der kerkruimte beheerste.

Er zijn trouwen uit de opgravingen nog veel meer interessante dingen van de geschiedenis der kerk te leren. Het is bijvoorbeeld moeilijk voor te stellen, dat in het chaotische en heidense Noord-Afrika vroeger een zo bloeiend Christelijk leven is geweest, dat er nu nog een kleine 500 ruïnes zijn terug te vinden van wat eens belangrijke Christelijke kerken zijn geweest. Het is evenwel niet de bedoeling van dit artikel, U een beeld te geven van de geschiedenis der Oude Christenkerken, doch alleen om U een inzicht te geven, hoe de kerken in die tijd werden gebouwd.

De oude kerken in Noord-Afrika

Om U dit enigszins te illustreren, willen wij U binnenleiden in een kerk zo omstreeks het jaar 365 in het legendarische Carthago, nu een mooi villa-dorp, vroeger een grote havenstad aan de Golf van Tunis gelegen.

Voor de kerk bevindt zich een grote omuurde ruimte, een plein van ongeveer 45 m in het vierkant. Vervolgens komt men in het eigenlijke kerkgebouw, 61 m lang en 45 m breed. Als men de kerk binnenkomt, ziet men een hoog middenschip; aan het einde hiervan is een halfcirkelvormige uitbouw, met een verhoogde vloer, een soort podium. Aan de voorzijde van dit podium bevinden zich twee katheders, terwijl tegen de achterwand van de uitbouw een bank is aangebracht. Tijdens de dienst zitten de ouderlingen op deze bank, terwijl de voorlezer en de Woordbedienaar achter een katheders plaats nemen.

Ter weerszijden van het middenschip, dat 16 m breed is, bevinden zich drie rijen hoogopgaande zuilen, op onderlinge afstanden van 5 m, waardoor een onoverzichtelijke ruimte naast het grote en ruime middenschip ontstaat. Tussen deze zuilen kan men van de voorganger niets meer zien, en men kan hem ook praktisch niet horen.

Deze nevenruimte is dan ook alleen maar geschikt als wandelgang, misschien als speelplaats voor de kinderen, in ieder geval als ruimte voor het onderlinge samenzijn, voor het gesprek en voor de meditatie. Opvallend is, dat de nevenruimte heel wat groter is dan de eigenlijke kerkruimte. Deze nevenruimte moet dus een heel belangrijke functie hebben gehad in het kerkelijke leven.

Dit valt alleen te verklaren, indien wij aannemen, dat het middenschip, de plaats waar de Woord- en sacramentsdiensten werden gehouden, slechts af en toe gebruikt werd, terwijl de nevenruimten ongetwijfeld het regelmatige ontmoetingspunt der gemeentelieden waren.

Evenmin als zulks thans in die streken het geval is kende men in het Midden-Oosten van die dagen het streven naar hoge arbeidsprestaties, efficiency en dergelijke „zegeningen” onzer 20ste eeuw. Daardoor was er meer tijd voor het samenkomen en voor het onder-

linge sociale verkeer. Zo zullen op het heetst van de dag wellicht de bewoners schaduw en koelte gezocht hebben tussen de zuilen van het kerkgebouw, en zal men daar met Oosterse heftigheid en opgewondenheid gesproken hebben over de dingen van het eeuwige-, doch ook van het dagelijkse leven.

In het hart van het middenschip van onze Carthageense kerk bevindt zich een kleine verhoging, waaronder zich een ruimte bevindt ter grootte van een kleine huiskamer (3.60 x 3.70 m). In deze kapel rust het gebeente van twee martelaressen, Perpetua en Felicitas, in het jaar 203 om hun geloof ter dood gebracht. Na de Woordbediening verzamelt zich de gemeente rondom dit centrum om samen het avondmaal te vieren.

Zo beleeft men de gemeenschap der heiligen dus niet alleen op zondag, maar ook op de gewone werkdagen. In deze gemeenschap betreft men ook de gestorven heiligen, die zo voort blijven leven in de gedachtenwereld van het nageslacht.

Als wij de resultaten nagaan van de onderzoekingen, die verricht zijn ten aanzien van de vele oud-Christelijke kerken in Noord-Afrika, waarvan de bovenomschreven kerk te Carthago een voorbeeld is, komen we tot de conclusie, dat deze kerken allereerst **gemeenschaps-kerken** waren, plaatsen waar de gemeente samenkwam, om elkaar te ontmoeten, en ook om daar God te ontmoeten. De kerken waren centra van het gemeenschapsleven; daarvoor was er ruimte gemaakt, daarvoor kon men ook in de week door de kerkruimte lopen, om met elkaar te spreken, elkaars ervaringen uit te wisselen en om na te denken over de dingen van het eeuwige leven.

Het feit, dat men in de kerk tevens de graven van martelaren had, bracht het risico met zich van de dodenverering, doch had anderzijds de positieve zijde, dat men daardoor herinnerd werd aan de zware strijd, die de kerk moet voeren op deze aarde.

Te oordelen naar de gevonden resten werden de kerken destijds robuust gebouwd, in overeenstemming met het gebruik, dat van de ruimte werd gemaakt. Indien regelmatig grote mensen en kinderen door de kerkruimte lopen, waarbij ook huisdieren gemakkelijk binnen konden komen, en de kinderen wellicht speelden tussen de zuilenrijen, konden geen verfijnde bouwkundige constructies worden toegepast. Wel zijn bijvoorbeeld resten van kunstige mozaïeken gevonden, vaak op de plaats van de avondmaalstafel.

De avondmaalstafel stond steeds permanent opgesteld, soms midden in het kerkgebouw, soms ook meer naar de kant waar de uitbouw was voor de ouderlingen. Ook dit had weer de bedoeling, de **gemeenschapsgedachte** te versterken.

INGEZONDEN

GEREFORMEERDE ONDERWIJZERSOPLEIDING

Nu de examens van de eerste leerkring afgelopen zijn en de leraren en leerlingen van de vakantie kunnen genieten, willen we enkele mededelingen doen over de examens en de voortgang van de opleiding.

Er wordt door hen, die belangstelling tonen voor het werk van de G.O.O., nogal eens gezegd: „Waarom horen we niet vaker iets over dit werk? In het land is te weinig bekendheid met deze kweekschoolarbeid.”

Nu is, vooral in dit jaar, gebrek aan kennis van deze zaken niet nodig. Door de ruime verspreiding van „Verantwoording en appel” behoort haast ieder op de hoogte te zijn. Bovendien heeft het „Geref. Gezinsblad” een en ander gepubliceerd. Toch willen we door dit ingezonden stuk graag tegemoet komen aan hen, die nog meer willen weten.

Van 1950 af heeft de G.O.O. steeds landelijk willen werken. Dit landelijk karakter werd erkend, doordat uit het gehele land leerlingen kwamen. Het werd ook gezien door het Landelijk Verband van Gereformeerde Scholen, dat reeds jaren met ons samenwerkte in de organisatie van het examen „Gereformeerd Onderwijs”.

Het is ook begrepen door velen, die hun medeleven toonden, toen in maart van dit jaar op een druk bezochte vergadering in Groningen over Gereformeerd Kweekschoolonderwijs werd gesproken.

Eerst iets over de examens. Het examen einde eerste leerkring, ingesteld om te voorkomen dat er kandidaten opgaan voor het onderwijzers-examen (2e leerkring) die een te geringe algemene

ontwikkeling hebben, (kandidaten met een middelbare-schoolopleiding zijn hiervan vrijgesteld) staat op een behoorlijk peil. De hoofdinspecteur van het Kweekschoolonderwijs heeft de leiding van dit examen. Op een van de examendagen heb ik met hem over de opleiding gesproken. Hij sprak zijn waardering uit over de kwaliteit van het onderwijs op de G.O.O. Er werd goed opgeleid in verband met de exameneisen. Hij wilde meewerken om een of meer leraren van ons in de examencommissie op te nemen, geschikt voor dit werk door bevoegdheid en bekendheid met het examenprogramma door jarenlange ervaring. Naast een leraar in de commissie voor het examen handwerken en een gedelegeerde bij het kweekschoolexamen, zullen dus in 't vervolg meer leraren in de examens kunnen meewerken. Een erkenning van onze opleiding waarvoor we dankbaar zijn!

De uitslag van het examen der tweede klas kwam, in 't algemeen gesproken, overeen met de verwachting der leraren. De prestaties in deze klas waren middelmatig geweest, de uitslag was daarmee in overeenstemming, drie door ons toegelaten kandidaten werden afgewezen.

De examenklas van de tweede leerkring, ook geen „sterke” klas wanneer we zouden letten op de intellectuele begaafdheid, heeft het examen met zeer goed gevolg afgelegd. Slechts één werd afgewezen, acht behaalden de onderwijzersakte, een grote vreugde voor ouders, leerlingen en leraren.

Ook op dit examen spraken we met de voorzitter en enkele examinatoren. Het onderhoud was aangenaam en leerzaam. We kunnen er onze winst mee doen. Willen we in getrouwheid voortwerken, dan dienen we nog steeds met de werkelijkheid van het Staatsexamen rekening te houden.

Bij de opleiding mag het principiële nooit in 't gedrang komen. Het onderwijs op de school is beslissend voor zover als hierdoor de overtuiging van de leerlingen wordt gevormd. Het examen is daarbij vergeleken voor deze „vorming” van weinig betekenis. Ook is het een feit, door ons zelf geconstateerd, dat onze kandidaten voor hun overtuiging mogen uitkomen. Dit wordt gewaardeerd, als de kandidaat goed argumenteert. Overdrijving en 't gebruik van holle frasen maakt overal een rare indruk, ook op het examen.

Toch willen we graag een eigen examen. Door de commissie, ingesteld door 't Landelijk verbond van Gereformeerde scholen, is met de Kweekschoolinspectie en op 't departement van O. K. en W. advies ingewonnen.

Als ons gehele Gereformeerde volk werkelijk de noodzaak gaat inzien van een nationale Gereformeerde kweekschool, zou de mogelijkheid van erkenning en dus een eigen examen, er zijn.

Nog iets over de voortgang van het werk. Het leerlingenaantal is momenteel groter dan in de vorige jaren. De aangifte voor klas 1 en 3 is zeer bevredigend, op 't ogenblik twintig.

Voor het eerst werd een leerling uit Zeeland ingeschreven; alleen de provincies Friesland en Limburg ontbreken nog op onze school.

Weer hebben enige ouders hun kinderen van een „gemengde” kweekschool genomen omdat ze de noodzaak van onderwijs trouw aan Schrift en belijdenis inzagen. In de twee voorafgaande jaren kregen we op deze wijze telkens één leerlinge uit de stad Groningen, nu twee leerlingen van de kweekscholen in Den Haag en Ede.

De kinderen moeten dan wel 't ouderlijk huis verlaten, maar wat het zwaarst is laten deze ouders ook 't zwaarst wegen. En nog nooit, voor zover ons bekend, hebben de ouders, die hun kinderen naar Enschede zonden, later hiervan spijt gehad.

De keuze werd in 't geloof gedaan omdat de nood hun was opgelegd en ze werden om deze keus door de Here gezegend.

PERSSCHOUW

De schorsing van Ds Van der Schaft

In een vorig nummer namen we enkele opmerkingen van Ds Meester over, gemaakt naar aanleiding van de schorsing van Ds Van der Schaft. We deelden toen mee dat ds Meester nog iets daarover zeggen wilde. Hier is dat:

In het vorig nummer van onze kerkbode beoefden we terug te zullen komen op het ingezonden stuk van ds J. van der Schaft. Het punt waarop we nu de aandacht vestigen is dit, dat **de beide kerkeraden** van ds Van der Schaft niet tot overeenstemming zijn gekomen inzake de vraag: schorsen of niet?

Voor onze lezers zij herinnerd aan het feit, dat ds Van der Schaft twee gemeenten dient. De gemeente van Murmerwoude en de gemeente van Oenkerk. Nu heeft de kerkeraad van de gemeente van Murmerwoude hem geschorst. De kerkeraad van de gemeente van Oenkerk heeft hem niet geschorst in zijn bediening. De situatie is nu bijzonder fraai. Te Murmerwoude mag ds Van der Schaft niet spreken en geen ambtelijk werk verrichten. Te Oenkerk mag ds Van der Schaft gewoon preken en al zijn ambtelijk werk

doen. De kerkeraad van Murmerwoude zond aan al de zusterkerken in het vaderland een mededeling betreffende deze schorsing. Deze mededeling heeft de bedoeling niet alleen te fungeren als nieuwsbericht, maar vooral als kennisgeving aan de kerkeraden, zodat deze kerkeraden de in zijn bediening geschorste dienaar des Woords niet zullen laten voorgaan. De kerkeraden weten echter ook dat de kerkeraad van Oenkerk ds Van der Schaft niet heeft geschorst. In den regel zullen alle kerkeraden in ons land bij een kennisgeving betreffende schorsing van een dienaar des Woords zich houden aan dat wat is meege-deeld.

Hier kan deze regel niet doorgaan. Een kerkeraad die ds Van der Schaft, zeg voor één of meer der vakantie-zondagen had uitgenodigd voor te gaan, die kan nu zeggen: ik houd me aan Murmerwoude. Hij kan echter net zo goed zeggen: ik houd me aan Oenkerk. Hij kan zeggen: ik volg de schorsende kerkeraad. Hij kan met hetzelfde recht zeggen: ik volg de niet-schorsende kerkeraad. Hij kan zeggen: we laten ds Van der Schaft gewoon voorgaan. Hij kan ook zeggen: we laten hem niet voorgaan. Het zal wel blijken dat de ene kerkeraad Murmerwoude zal volgen en de andere kerkeraad Oenkerk. Er is geen overeenstemming geweest tussen de beide kerkeraden van de beide gemeenten die ds Van der Schaft dient. En dit heeft tot gevolg dat er inzake dit punt geen overeenstemming **kan zijn** tussen de kerkeraden in den lande. Tussen de twee kerkeraden had er overeenstemming **kunnen** zijn. Ik bedoel niet hun moeiten gering te achten als ik dit schrijf. Ik kan me goed indenken dat hun gedachtenwisselingen vermoeiend geweest zullen zijn. En dat ze tenslotte gezegd zullen hebben: we worden het niet eens. Dan maar stemmen! Dan maar zonder overeenstemming schorsen.

Dit laatste hadden ze naar mijn mening beslist niet moeten doen. Ze hadden altijd nog kunnen overeenstemmen in het niet-schorsen. Ze hadden kunnen zeggen: zolang we het niet eens zijn schorsen we niet. Dit hadden de voorstanders van schorsen moeten bedenken. Nu is er niet alleen geen overeenstemming tussen Murmerwoude en Oenkerk, maar ook niet tussen de kerkeraden in het land. En ik herhaal: te Murmerwoude en Oenkerk had men tot overeenstemming **kunnen** komen.

De andere kerken kunnen nu inzake dit punt **niet meer** tot overeenstemming komen. De tijd zal het ons leren.

Dit gaat een nieuwe twistappel worden. Bij de ene gemeente mag ds Van der Schaft preken. Bij de andere niet. Zulk soort handelingen moeten we in onze kerken niet hebben. Zij stichten verwarring en doen de verwarring toenemen.

Het licht van het verleden en het licht van het heden

In de Kerkbode van de Gereformeerde Kerk in de Provincie Noord-Holland schreef Ds K. Doornbos het volgende nuchtere en rake artikel:

Er is op 26 mei een congres geweest dat zich noemt „Van Kerken tot Kerk”. Dat congres heeft een oproep gedaan waarin ook deze woorden voorkomen: „Wij roepen de leden van onze kerken op om, zonder te vergeten wat we in eigen kerk hebben ontvangen, de ander niet langer te zien in het licht van het verleden, maar van het Rijk Gods, dat komt”.

„Het Rijk Gods, dat komt”, is een vage uitdrukking maar daar wil ik nu niet over vallen. Ik wil deze uitdrukking zo verstaan dat men daarmee bedoelt dat alles zo zal zijn als de Here het hebben wil.

Ik ben er wel toe bereid om de Rooms Katholieke Kerk niet langer te zien in het licht van het verleden maar van het Rijk Gods dat komt. Maar ik kan vandaag niet ter mis gaan en Maria niet vragen of ze in het uur van mijn dood voor mij bidden wil. Het is niet zo dat ik er nog altijd over mok dat de Rooms Jan de Bakker hebben verbrand en Wendelmoet van Monnickendam om het leven hebben gebracht. Wat mij scheidt van de Rooms van nu is, dat ik niet met hen naar de mis kan gaan en niet met hen de heiligen kan aanroepen. En die scheiding is zo groot, dat ik de Rooms niet kan begroeten als broeders in Christus.

Ik ben er wel toe bereid om de Hervormde Kerk niet langer te zien in het licht van het verleden maar van het Rijk Gods dat komt. Maar ik kan vandaag niet luisteren naar de vrijzinnige prediking en niet samenwerken met iemand die zo preekt. Het is niet zo dat ik er nog altijd over mok dat men de Afgescheidenen de dragonders thuis gestuurd heeft. Wie kan men nu na meer dan honderd jaar daar nog voor ter verantwoording roepen? Scholten en Allard Pierson en Busken Huët en De Genestet zijn al lang dood en wie leest ze nog? Bij het geslacht van nu zijn de mannen van het Réveil vergeten en de mannen van de opkomende vrijzinnigheid nog meer vergeten. Ik ben wel bereid om Scholten en Pierson en Busken Huët buiten beschouwing te laten en ook niet meer te praten over de hoogmoed waarmee zij zich hebben gezet tot rechters over Gods Woord. Ik zal het niemand

KRITISCHE KRABBEL

HET KISTJE

Er is een mooi frans sprookje voor grote mensen. Over een prinsje, dat op een heel klein planeetje woonde. Een planeet zo groot als een tuin. Wanneer hij wilde, kon hij zijn stoeltje telkens een eindje verschuiven, en dan als maar de zon zien ondergaan. Op zo'n klein planeetje komt natuurlijk maar een heel klein beetje van onze werkelijkheid voor. Zonder verhoudingen met andere dingen geeft dat een heel bijzonder beeld. Zo wordt het sprookje ook een leerzaam sprookje.

Ons prinsje gaat in het sprookje op reis. Langs andere minuscule hemelbollen. Waar hij wederwaardigheden beleeft, waarover ik later nog wel eens vertellen zal. Maar het belangrijkste is: hij komt op onze aarde. Op zoek naar een lammetje, dat de jonge apenbroodbomen van zijn planeet kan opeten. Helaas komt hij aan in de Sahara. Daar treft hij in de woeste wildernis alleen een gestrande piloot, die druk aan het sleutelen is.

Dadelijk vraagt het prinsje om het begeerde lammetje. Maar midden in de woestijn bij een gesjochte vlieger is dat niet zo'n gemakkelijke vraag. Teneinde raad neemt de piloot een blaadje uit zijn agenda en tekent er één voor ons prinsje. Maar het ene lammetje is te dik, het ander te oud, een derde te zwart. Het was maar moeilijk om het kleine mannetje tevreden te stellen. En de tijd...

Ten einde raad tekende hij een kistje met drie luchtgaatjes. Toen was het prinsje verrukt. Dat was nu juist het lammetje, dat hij hebben wilde. Met nog een huisje tegen de kou er bij! Kinderogen zien anders dan grote mensen-ogen. Want op het plaatje stond alleen het kistje. En een plaatje is ook de realiteit niet. Maar het kinderlijk geloof ziet, wat wij niet meer kunnen zien.

Frater vond dit wel een leerzame episode uit het sprookje.

Want hij ontmoet vaak mensen, die het met de kerk en het stuk van de kerk te kwaad hebben. Voor de één is de kerk een dwingeland, een ander vindt haar een al te bont gezelschap, een derde acht haar te statisch, nummer vier ziet haar als een wassen-beelden-galerij, en vijf als een jaartallen-boekje met vier jaartallen. En die het er het meest mee te stellen heeft, ziet haar als een gevangenis. Een kist waarin hij opgesloten zit, be-loerd door een drietal kijkgaatjes. Hij zou dezelfde tekening maken van de kerk, als de piloot van het lam. Maar deze broeder zou het Lam niet meer in de kist zien. Daar moet je ook kinderogen voor hebben!

Natuurlijk. En het is voor een gelovige een fout om géén kinderogen te hebben, die dwars door de kist heen zien.

Maar door de ondervinding, die de kerkkinderdertjes opdoen, worden hun ogen, net als bij groter wordende jongens en meisjes, als vanzelf grote-mensen-ogen. Ogen, die nog alleen maar zien, wat er werkelijk op de tekening staat. En die ook zien, dat het maar een tekening is.

Wie hem door schade en schande leerden zijn kinderblik te verliezen, die gaan ook niet vrijuit. Soms is hun schuld alleen maar, dat het prinsje, de kinderlijk gelovige, het Lam niet ziet. Maar soms drijven ze het zelfs zijn kistje uit. Dan is het er werkelijk niet meer.

Frater.

die nu leeft verwijten dat in de vorige eeuw „het denkend deel der natie” de vromen schold voor mensen uit de nachtschool, en ik zal ook niemand van nu het verwijten dat wij in onze jeugd met aanleiding of zonder enige aanleiding werden gescholden voor lelijke cocksiaan, en werden uitgelachen omdat we naar de kokse school gingen en psalmen galmden waar men rekenen moest. De kleinkinderen staan niet schuldig voor wat de grootouders hebben misdaan. Maar ouders die hun kinderen willen opvoeden in de lering en vermaning des Heren kunnen nu hun kinderen evenmin naar de openbare school zenden als onze ouders en grootouders dat hun kinderen hebben kunnen doen. En wie nu het evangelie willen horen kunnen evenmin ter kerk gaan bij een vrijzinnig predikant als Willem de Clercq gebouwd kon worden door de prediking van Ds Busken Huët. Een dezer dagen las ik ergens de vraag wat nu nog vrijzinnig is. Laat de man die dat weten wil eens op een zondagavond van half zeven tot zeven uur luisteren naar „een korte kerkdienst”

zoals die door de radio wordt uitgezonden. Dan weet hij wat vrijzinnig is. Ik heb waardering voor de moeite die de mannen en vrouwen die deze diensten leiden zich getroosten om er nog van te maken wat er van te maken is, maar wanneer ik deze diensten zie in het licht van het Rijk Gods dat komt, moet ik zeggen dat ze met dat Rijk Gods heel weinig te maken hebben. Ik ben er toe bereid om de niet-vrijgemaakte kerken te zien niet in het licht van het verleden maar in het licht van het Rijk Gods dat komt. Maar als ik die kerken zie in het licht van het Rijk Gods zie ik ze zoals ze nu zijn. Ik mok er niet over dat ze de kerken uit elkaar hebben gejaagd en onbesuisd met het zwaard van de tucht om zich heen hebben geslagen en veel slachtoffers hebben gemaakt en veel schade hebben toegebracht aan het Rijk Gods. Maar wanneer ik ze nu, vandaag, zie in het licht van het Rijk Gods, dan zie ik dat ze het zwaard dat ze toen onwettig ter hand genomen hebben, hebben gewettigd. Maar de wettigheid van dat zwaard is niet naar de wet van het Rijk Gods dat komt. En indien men zegt: „Ge moet nu ook die onbesuisdheid van enkele jaren geleden vergeten en gerust zijn want ze zijn voorzichtig geworden, ze zullen zeker niet weer zo onbesuisd met het zwaard der tucht om zich heen slaan”, dan zeg ik dat het licht van het Rijk Gods dat komt mij duidelijk laat zien dat er van die hele nieuw ingevoerde organisatie van de niet-vrijgemaakte kerken niets deugt en dat daar zeker weer ongelukken van zullen komen. Ik lees in de oproep van het congres: „Wij roepen de kerkeraden van onze kerken op plaatselijk tot ontmoeting en samenwerking te komen. Laat niet langer afzonderlijk gebeuren wat gij samen kunt doen”. Het congres wil dat ik dat niet zal zien in het licht van het verleden maar in het licht van het komende Rijk Gods. Maar ik wil toch even het licht van het verleden er op laten vallen. In het verleden is altijd de oproep tot samenwerking gehoord. Vandaar de classicale vergaderingen waar de kerkeraden kwamen tot ontmoeting en samenwerking. Indien men het licht van het verleden uitdooft kan men gemakkelijk van mening zijn dat alles nieuw is en dat het geslacht dat nu leeft uitermate vindingrijk is. Maar als men het licht van het verleden niet uitdooft, zien we dat voorgelachten het ook al geweten hebben. Voorgelachten hebben ook opgeroepen tot ontmoeting en samenwerking. Maar er was ook verschil.

Voorgelachten riepen de kerkeraden om samen te werken voor die dingen die elk afzonderlijk niet voor elkaar kon krijgen. En in zulke gevallen is er reden voor samenwerking. Maar het congres doet anders. Het roept: „Laat niet langer afzonderlijk gebeuren wat gij samen kunt doen”. Waarom zal men samen doen wat ieder afzonderlijk wel af kan? Als ieder het afzonderlijk wel kan doen, waarom zal hij er dan een ander in moeien? Laat ieder nu zijn eigen werk verzorgen. De apostelen hadden zeker wel samen een brief kunnen opstellen, maar ieder afzonderlijk kon het ook wel, en ze deden het ieder afzonderlijk. Gemeenschappelijke kerkdiensten van twee kerken kunnen alleen gehouden worden indien die kerken heel klein zijn, of wanneer ze zover zijn verlopen dat men de resten samenvoegen moet om nog wat te hebben, zoals op Curaçao waar men een rest van de Hervormde Kerk samenvoegde met een rest van de Lutherse Kerk onder de naam van Protestantse Kerk. Maar wanneer er een goed kerkelijk leven is, waarom zal dan niet elke kerk afzonderlijk samentkomen? Men komt toch om Gods Woord te horen? En de massale samenkomsten zijn niet de beste: Tegen de oproep van het congres zou ik zeggen: „Laat toch afzonderlijk gebeuren wat ieder wel afzonderlijk kan doen”.

Ik blijf bij wat ik gezegd heb: Ik ben bereid om de Roomse Kerk en de Hervormde Kerk en de niet-vrijgemaakte kerken en welke kerken ook niet te zien in het licht van het verleden maar van het Rijk Gods dat komt. Wanneer ik zie bij dat licht, zie ik hier en daar nog resten van christendom. Bij resten van christendom kan niemand leven. Ook zie ik hier en daar dat het evangelie onder een deksel wordt gepredikt. Daar was Paulus blij mee. Ik ben er ook blij mee. Maar Paulus dacht er niet aan om nu ook maar onder het deksel te kruipen omdat daar toch nog evangelie onder zat. En ik denk er niet aan om zo iets te doen.

Men kan het geslacht dat nu leeft geen verwijt maken van wat het geslacht dat heengegaan is heeft misdaden. Maar men kan het geslacht dat nu leeft er wel een verwijt van maken dat het wandelt in de zonden der vaderen. En nog scherper is het verwijt tegen het geslacht dat nu leeft dat het de ongerechtigheid van het geslacht dat heengegaan is tot gerechtigheid stelt. En dat wordt het verderf van het geslacht dat nu leeft.

Reakties op de preek

Uit de Rotterdammer knipten we het volgende:

Een dominee preekte over het zesde gebod. Het was in Amsterdam. Na afloop van de dienst ging één van de kerkgangers prof. dr. D. P. D. Fabius, de consistoriekamer binnen. De hoogleraar van

de Vrije Universiteit had de gewoonte om ongezoeten zijn mening te zeggen, zonder aanzien des persoons. Dat was wel eerlijk, maar niet altijd tactisch; een reden waarom velen niet met hem sympathiseerden.

Wat hij evenwel na die preek over „gij zult niet doodslaan” tegen de dominee zei, was stellig terzake: „Ja, dominee, wat gij gezegd hebt is alles waar en goed, maar gij hebt niet zó gepreekt dat ik de kerk uitga in de overtuiging: zo'n doodslager ben ik!”

Fabius ging er dus vanuit, dat de verkondiging pas aan haar doel beantwoordt wanneer de kerkganger zichzelf als zondaar heeft herkend. Dat is een goed calvinistische opvatting. Want pas bij de mens die zich heeft leren kennen als een zondaar, ontstaat behoefte aan genade. En zo mag de prediking dan besloten worden volgens het beproefde recept „een rijke Christus voor een arme zondaar”.

Het kan ook zijn, dat degene die „onder het Woord” zit, zich niet als zondaar wenst te laten ontmaskeren. Toen ds. J. C. Sikkkel uit Den Haag de eveneens uit de doleantie bekende ds. K. Fernhout in Dordrecht had bevestigd, verklaarde een vrouw van Sikkels sermoen: „Onder zo'n preek kan een mens niet dezelfde blijven. Je moet je onderwerpen of je moet er met gebalde vuist tegenin”.

Dat is dan ook wel gebeurd. Johannes de Doper ondervond aan den lijve hoe zondaars reageren als hun de waarheid wordt aangezegd. En is het zo ook niet met Jezus zelf gegaan?

Jodocus van Lodenstein, omstreeks 1672 predikant te Utrecht, bespeurde in zijn eerste gemeente Zoetermeer allerlei tekenen van wereldsgezindheid. Dobbelen, kermisbezoek, dronkenschap en zondagsontheiliging waren daar aan de orde van de dag. Op krachtige wijze ging Lodenstein er tegenin. Gevolg: sabotage van de kerkdiensten, bedreigingen en plagerijen voor de dominee. Een slager, die de dominee aan zag komen, haalde snel een emmer met bloed en smeede de inhoud tegen de dominee aan. Men heeft zelfs geprobeerd Lodenstein te verdrinken. Maar het lukte niet en Lodenstein preekte onverdroten voort.

Eind van de zaak was, dat velen in Zoetermeer zich bekeerden. De dominee won de liefde van zijn gemeente en na zijn vertrek was hij er meermalen de geziene gast. Nog kort voor zijn dood bediende Lodenstein het Woord te Zoetermeer. En hij dacht aan wat de Spreukendichter zei: „Wie een mens bestraft, zal daarna gunst vinden méér dan wie met de tong vleit”.

(Wordt vervolgd)

C. V.

DE CONTACT COMMISSIE GEREF. GARNIZOENSKERKEN

zond ons de volgende gegevens:

Door de C.C.G.G. een pakket naar onze jongens overzee!

Gironummer 387115 t.n.v. Penningmeester C.C. G.G., Oudegracht 355, Utrecht.

Werkt U mee voor een tweede pakket voor onze jongens op Nieuw Guinee?

Stort Uw bijdrage op gironummer 387115 t.n.v. penningmeester Contact Commissie Geref. Garnizoenskerken, Oudegracht 355, Utrecht.

De pakkettenactie voor onze jongens overzee startte midden juni. Op 16 juli was ruim f 6.000,- binnengekomen. Op 5 juli werden 80 pakketten verzonden naar Nieuw Guinea en Ned. Antillen en Suriname. Het is de bedoeling begin sept. een tweede pakket te laten volgen. De inhoud van het pakket wordt vermoedelijk in sept. gepubliceerd. In de rubriek „Geeft Acht” van het Geref. Gezinsblad wordt steeds verantwoording gegeven. Andere bladen worden verzocht dit over te nemen, daar het ons niet mogelijk is alle bladen van inlichtingen te voorzien.

De waarde van het eerste pakket bedroeg f 21,- exclusief verzending en andere kosten. Op het etiket staat vermeld: Geschenking van het Gereformeerde Thuisfront 1962 voor: N.N.

KERKNIEUWS

Bedankt voor Grand-Rapids: Ds W. Wierenga van Noordbergum;

„ voor Brampton (Can. Ref. Church) Ds O. J. Douma te Souburg-Vlissingen;

„ voor Gramsbergen en Lutten a. d. Dedemsvaart: Ds J. W. Beekman te Arum (Fr.);

„ voor Bunschoten-Spakenburg: Ds W. v. d. Lingen.

Adres: Diaconie Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg is thans: W. van Dijk, Westerstraat, Bunschoten-Spakenburg.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging Opbouw:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht

Administratie: Slotlaan 220, Zeist

NAAR EEN EIGEN TEHUIS....

waarvoor werd ontvangen

over de periode van 17 tot en met 31 juli:
van de kerken f 738,14
aan giften van particulieren f 687,21

In totaal: f 1425,35

Wat wij hiervan zeggen?

Wat zegt U ervan?

Ga eens rekenen.

De kerken hebben tot heden rond f 170.000,— van de gevraagde f 300.000,— bijeengebracht. Wanneer dit in hetzelfde tempo doorgaat als in de afgelopen weken, hoe lang zal het dan nog duren voor we het einddoel hebben bereikt?

Uitkomst?

Daarmee kunt U toch niet accoord gaan?

Er wordt dikwijls gevraagd: wat kunnen wij of kan ik voor het werk van de Stichting doen? Het antwoord is U hiermee gegeven.

„Ik heb de barmhartige samaritaan gezien”,

zo lazen wij in een, naar onze mening goed geredigeerd, plaatselijk jeugdblad.

Waar was hij?

Op een station waar juist een trein was binnengekomen. Alle reizigers moesten uitstappen. Ook de blinde, die echter zonder hulp de trein kon verlaten. De gróte mensen hadden allemaal haast. Ook de dominee en de pastoor zagen de blinde niet.

Wie zag hem wel?

Een jongen van 12 jaar.

Hij kon niet voorbij lopen. Hij wilde helpen, doch durfde niet. Een aanmoediging hielp hem over zijn aarzeling heen. Het perron was leeggestroomd. Alleen de blinde en de jongen waren er nog. Samen gingen zij naar de uitgang.

Grote mensen hebben altijd haast.

Wordt als een kind; als de jongen van 12 jaar. Ga niet voorbij aan de kinderen, die U om een eigen tehuis vragen.

„Kinderen vragen....”

zijn de woorden, welke U kunt vinden op de omslag van de nieuwe folder voor het werven van contribuanten. De opbrengst ervan is bestemd voor het werk van de Stichting, waaronder ook het tehuis.

Kinderen vragen.

Uw antwoord?

Wie de folder bezit zal hem niet gemakkelijk de weg van allerlei drukwerk laten gaan. Hij laat U niet los. De kinderen laten U niet los; want juist zij zijn het die U vragen.

Alle aanvragen te richten aan de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede. Postrekening nr. 52325.

't Volgende nummer verschijnt
24 augustus